

rek csörrennek s a gögös főúr széles mellén megfeszül a mente. Még a pánczéling is megérzi, mily küzdelem megy végbe alatta. Egy utolsó ölelés — ki tudja nem-e a legutolsó — azután felpattan lovára, mely mint a fergeteg viszi a nehéz szívet!

Most már vége a hősi kornak; a főúr oldalán nem esüng éles szablya, a harczi mén már csak meseben szerepel. Csak a nép és a dajka száján élnek tovább!

Az alakok lassan elmosódnak s a szem más vidékre téved; a hegyek közé szorított mezőkre, melyek ezüstös színben ragyognak harmatos ruhájukban. Majd távolabb az ős Zobor emelkedik ki hatalmasan s a tar fején díszlő obeliszk egy évezredről beszél. Itt függött egykoron a tótvezér, itt, Fátának ez utolsó hullámán!

Szemem azután a közvetlen közelben pihen meg. A kopár sziklákon, melyek a most virágzó erikák ezreivel vannak behintve, mintha csak e nap ünnepére vették volna fel díszes virágruhájukat. Ugy látszik, még a zümmögő darázs is kikefélte kopottas öltözetét, oly ficsúrosan jelent meg, hogy az erikák kelyhéből gyűjtson némi édességet, mert nagysietve tova röppen. Folytonosan duzzogva nagy kört ír le, azután ismét csak visszatér félbenhagyott reggelijéhez, hogy úgyahogy megtöltse kiürült bendőjét. Hja! Szeptemberben már nem szabad finyásnak lenni! Az akác és ezer nyi vadvirág ideje már lejárt s még jó, ha soványabban terített asztalhoz ülhetünk!

Psz! Mi volt ez? Megzörren a falevél, roppan az ág! A fegyver felhúzza az arcnál terem s várja az áldozatot! A zörgés mindig erősebb lesz s végre a bokor kettéválk s kibontakozik a gyanútlan vadkan! A Mauser éles recscsenése betölti a völgyet s a kavicsra hullott száraz falevél verődése jelzi, hogy ott halálküzdelem folyik. Egy-két menekülési kísérlet még — s egy életnek vége!

A leszakított tölgylombot belemártom a párolgó verbe s ez őszi kép halottjára gondolva, lassan megyek a kis vadásztanyára.

Mátray Gyula.

Az ölyv táplálkozási viszonyairól.

(Adat a vadászat állattanához.)

(Folytatás.)

A szobatudósokkal szemben csalhatatlan tapasztalati adatokra támaszkodva, a vadászok egészen más meggyőződésnek adnak kifejezést az ölyvek táplálkozási viszonyait illetőleg s csodálatos az, hogy egérfogyasztásról vajmi keveset említenek! Így a többek közt *Riesenthal* azt mondja: „Mihelyt az ölyv egy foglyot ragadott meg, mindnyája (t. i. az egész fogolycsapat) veszélyeztetve van és zsákmányul esik. Igaz, röptében a foglyokat nem képes megragadni, de addig űzi őket, míg egyikük meglapul s így könnyen zsákmányává válik.“ „Fácánvadászom az 1874—75-iki tél folyamán két ilyen ficzkót fogott tányérvassal; miután mindannyiszor látta, hogy egy-egy fogolyra csaptak, erről lekergette, a foglyot tányérvasra helyezte s nem telt bele egy óra, a tolvaj fogva volt.“ (*Gr. Koszpoth.*) „A felföldön gyakran találtam kinőtt nyulak, foglyok maradványait az állítólag oly hasznos ragadozó fészkeiben. Még a legtöbb gyakorlott vadász, akit ismertem, ép úgy gyűlölte, mint a héját, sőt talán még jobban. Így előbbeni facánvadászom sok évi tapasztalás után rájött, hogy főleg télen nagy kárt tett a félig kiéhezett vadban, nem egyszer látta, hogy facánokat is megtámadott.“ (*Gr.*

Zay Miklós, Vadászlap 1891. évfolyam.) — „Pacsirtákat, pintyeket, sármányokat s két nyúlsüldőt találtam ölyvfészkekben.“ (*Preen.*) — „Megfigyelték, amint a tókerucza fészkekből a tojásokat pusztította.“ (*Hintz.*) — „Az ölyvek mindenkor pusztítandók, mert egerekkel csak akkor elégednek meg, ha jobb falatot nem szerezhettek.“ (*Bosch.*) A gyomrok tartalmára vonatkozólag ugyanezt mondja: „Ily tetemes számnál fogva fel nem tehető ugyan, hogy a dolog véletlenségnek játéka volt; mindazonáltal szeretném tudni, mely évszakban küldettek be (Blasiusnak) ezek az ölyvek s nem vad-szegény vidékekről származtak-e?“ — Ugyancsak az ölyvek táplálkozási viszonyait firtatva, *Fónagy József* („A facán és fogoly vadászata, tenyésztése, hálóval való fogása“ című könyvében) a következő tapasztalatait közli: „Az egerész-ölyvről azt állítják, hogy semmiféle hasznos vadban, így a facánban sem tesz kárt, mert folytonosan csak egerekkel táplálkozik. De bizony, úgy a közönséges *Buteo vulgaris*, valamint a gatyás-ölyv (*Archibuteo lagopus*) a facánosban sok kárt tesznek; személyes tapasztalataim nagyon is e mellett vallanak. Foglalkozom a tömészetel s így évenként meglehetősen sok ölyv kerül kezeim vagy tömészem kezei közé, nincs egyetlen egy se, melyet fel ne bontanék, meg ne nézném, hogy mit evett, mivel táplálkozott. Ősszel, októberben mezei fekete tücsköket, nagy ritkán egeret, néha békát is találtam a begyében; november második felében legtöbb esetben facán- és fogolytollakkal vegyes húst találtam bennük, mely minden esetben egész friss volt, jeléül annak, hogy nem dögöt, hanem élő állatokat fogdosott össze. Múlt év (1899) november és december elején, valamint 1896 november, december hónapokban több mint 150 drb. ölyvet kaptam területeinkről; nagyon kevés példány volt az összesen 250—300 drb. közt, melynek begye ne facán- és fogolyhússal lett volna tele, pedig a gazok egerészhetek volna kényök-kedvök szerint, mert mind a két fél majdnem tavaszi jellegű volt, hó és hideg nem gyötörhette őket, de úgy látszik, nekik is jobb a fogoly- és facánpecsenye, mint az egér.“ — Érdekes az a passzus is, melyet *Diezel* („Az apróvad vadászata“, pag. 661.) állít ki az ölyvekről a következőkben: „Őszintén szólva, az ölyv jó hírnevét nem érdemli meg. Száz és száz példát lehetne fölhozni, melyek a legismertebb vadászlapokban olvashatók és oly forrásból erednek, melyeknek tisztaságában kételkedni nem lehet. Ezek közül csak egyet hozok föl, mely a „*Weidmann*“ 1895. évi augusztus 15. számában olvasható és amelyből kitűnik, hogy a földicsért „egerész“-ölyvet „nyulász“- vagy „foglyász“-ölyvnek is bátran lehetne nevezni: „Habár az erdésznek, vadásznak, valamint a vadászat-kedvelőnek mindig azon kell lenni, hogy az erdő és mező hasznos vadjait kimélje és ezeknek szaporodását előmozdítsa, jól meg kell fontolnia, vajjon ez, vagy amaz állat hasznos-e vagy káros; ezt pedig legbiztosabban úgy éri el, ha saját tapasztalatait veszi irányadóul. A szobatudósok néha olyanokat állítanak, melyeknek helytelenségéről az erdész és vadász lépten-nyomon meggyőződést szerezhet. Ha p. o. az úgynevezett egerész-ölyvet a mezőgazdaság jóltevőjének kiáltják ki és számokkal akarják bebizonyítani, hogy egy pár öreg ölyv fiainak táplálására mily nagymennyiségű kártékony egeret fogdos naponként össze, alig hiszem, hogy az elpusztított egereket megolvasták volna és mindenik észlelő más nézetet van, mert azt tapasztalta, hogy az „egerész“-ölyv akkor fog egeret, ha mást nem talál. Öly éveken, midőn az egerek száma nagyon kevés, hogyan lehetne lehetséges, önmagát és folyton éhes fiait csakis egerekkel táplálnia? De még akkor is, ha az egerek nagy számuk folytán a mezőgazdaságra csapássá válnak, az ölyv ezeket mint apróvadat tekinti és jobb pecsenyét is tud szerezni, miként a következő esetek bizonyítják: 1857 június havában, midőn az egerek igen nagy számban léptek föl, egy tölgy-állab magas fúvel benőtt talaján egy ögzidát hallottam keservesen ríni s abban a hiszemben, hogy a róka fojtogatja, sietve mentem oda, hol azonban nem kis meglepetésemre a róka helyett egy úgynevezett egerész-ölyvet találtam, mely az alig pár napos gidá-

nak a nyakát megfogva, ezt csőrének vágásaival igyekezett megölni. Ebben a pillanatban szaladt oda a gida anyja is, csak midőn már majdnem ráléptem, repült föl az ölyv és a legközelebbi tölgyfa egyik alsó ágára fölrepülve, sóváran nézett áldozatára, míg lövésem le nem terítette. Közbejövetelem nélkül a kis gida biztosan elpusztult volna a nyaka és a feje több sebtől vérzett, szemeinek kivágására azonban már nem ért rá. Harmadnapra láttam újra a kis gidát, amint látszólag bágyadtan és betegesen anyját követte; miután azonban ütere nem volt megsérülve, mint később meggyőződttem, teljesen kiépült. 1862 július havában egy magas bükkfák közt levő sűrű mogyoró-bokorban fiatal ragadozó madarak hangját hallottam; fészek a közelben nem volt, a fákön sem láttam semmi ragadozó madarat, tehát a lármázók a földön lehettek. Az erős szél zúgása lehetővé tette, hogy a hangok után haladva, megközelítsem. A földön három fiatal ölyv ült, melyeket gondos anyjuk egy fiatal *süldő* húsával etetett. Karmaival és csőrével egész darab húsokat tépett le, melyeket a fiatalok roppant mohón nyeltek le s folyton újabb és újabb falatért kiabáltak. Nagyságuk és tollazatuk fejlettségéből arra lehetett következtetni, hogy a fészket már régen elhagyták. 1864 június havában, amint a kapun kiléptem, egyszerre látom, hogy egy sebesen repülő ölyv alig 6—8 lépésnyire tőlem *egy öreg tyúkra* lecsap és elkezd kopaszítani. Kénytelen voltam a merész rablót egyszerűen elijeszteni, mert a faluban tilos volt a lövés. — Hát mit szólnak ezekhez az erkölcsi bizonyítványokhoz a szentté avató ölyvügyvédek?! Régebben *Blasius, Brehm, Gloger* stb. ölyvmagasztáló iratait olvasva, magam is azt hittem, hogy minden egyes ölyvben legalább is egy aprószentet kell tisztelnem s a viláért sem bántottam volna őket. Hanem egy izben reviremben sokatlanul sok közönséges ölyv fészkelvén, föl akartam használni e körülményt e madarak természeti viszonyainak tanulmányozására. És valóban, tanultam is sok újat, hanem keserű csalódások árán és ugyan-csak kiábrándultam balga, a tudós és nem tudós ölyvvédők irataiból magamba szedett hitemből! Ugyanis a megjegyzett s rövid időközökben körüljárt fészkeknél, nagy csodálkozásomra, egeret ugyan alig, de annál több *vadfélét* találtam. Szinte elámultam-bámultam, midőn egyes fészkeknél láttam, mennyi ott a *fogolytoll, fázvánfej, nyúlfark!* Persze, hogy ezen kézzelfogható tapasztalatok után vége volt a régi kegyeletnek s amikor csak alkalmam nyílt rá, egy-egy lövetnyi ólommal köszöntöttem az egérszűttással rágalmazott szárnyas gazficzkókat. És valószínűleg így fog cselekedni minden értelmes vadász, ha egyszer az enyémhez hasonló tapasztalatokat szerez. Tessék csak szemügyre venni egy ölyv-fészket s a tapasztalás önként kínálkozik! Nem akarok ezzel azokra a csontmaradványokra utalni, amelyek — míg a kölykök aprósak, vagy az igen vén ölyvek fészkenél — amúgy sem találhatók fel s amely körülmény arra a téves feltevésre vezethet, hogy az ölyv tisztán csak egerekkel él, hanem figyeljük meg a madarat, hogy mit visz ő fészkebe és mit hova hord el onnan (az ilyen vén példányok)! — Hogy ugyancsak a vén példányok — de a fiatalabb szülők se, ha fiókáik már nagyocskák — nem túrnek meg fészükben semmiféle maradványokat, hanem mindent elhordanak abból, másfelől pedig mindig lekopasztott zsákmányt visznek abba, úgy, hogy sem tollakat, sem más nyomokat ott nem lehet találni: az a praktikus megfigyelőt kétségbe nem hozhatja, mert a fészek környékén valahol a csálhatatlan jelek csakhamar felvilágosítanak s a feltalált prédák maradványai elárulják a tetemes pusztítást. Csodálom, hogy erről az ölyvvédők nem beszélnek! Brehm is csak annyit enged meg, hogy az ölyvek „legfőlebb (!) kimerült foglyot, beteg nyulat itt-ott meggyilkolnak.“ Az ám! Egyébiránt az ilyen beszéd ma már kevés vadásznál talál hitre. Hogy az ölyv egyáltalában „csakis kimerült“ vagy „sebhedt beteg“ vadat támadna meg s hozzá azt is csak „itt-ott“, az egyszerűen *nem igaz*. Tény az azonban, hogy a fiatal, tehát még gyakorlatlan ölyv kevésbé vállalkozó természetű s az ilyen többnyire csak a magával jöhető-

len, erélynélküli beteg vadnak a hóhérjává szokott szegődni s ügyetlenségénél fogva az ilyennel is alig képes elbánni, körmeivel, csőrével csak sanyargatja, kinozza a szerencsétlen vadat és csak hosszas vesződség után képes megölni, ha a vadász idejekorán le nem lövi, vagy el nem riasztja. Szemben *Brehm* állításával, az én tapasztalataim egészen mások. Az ölyv ugyanis, mint minden nagyobb orvmadár, tavasztól őszig folytonosan a szörmés és tollas vadfélék fiatal ivadékaival táplálkozik, úgy növekedő fiait is hasonlókval látja el. Különbösen tápláléka, kivéve a békákat, a *rókáival teljesen egyező*, minthogy ő főleg ősszel, elkezdve az egértől a nyúlig és őzgidáig, mindent elfogyaszt, ami elébe kerül. Tavasszal a nyúlsüldőknek egyik legfőbb ostroma és különösen a korai első ellésre veszedelmes; de a gyenge vadlibák és fiókkacsák se mentek üldözése elől, sőt a tojások végett utóbbinak fészket is feldúlja akárhányszor. Telente a beteg és gyenge vad részben az ölyvek karmai közt végzi be pályafutását. Januárban, februárban a nyulak és foglyok ott, ahol nem etettek, a leggyengébbek; nem lehet csodálni tehát, ha ebben az időben sok vad az ölyvek prédájává válik. Nekem néhányszor arról is volt alkalmam meggyőződnöm, hogy egészen fiatal (néhány napos) *őzborjat* is elragad a mezei ölyv, ha hozzáférkőzhetik (és erre nagyon lesi az alkalmat) s fészkebe cipeli a gyilkos porontyok prédájául. Azt pedig nemcsak én, de sok hivatásos vadász észlelte már, hogy oly erdőrészből, ahol ölyvek fészkelnek, a szintén ott fészkelő, illetve fiaikat nevelő *fajdfélék* apró csirkéit e gazficzkók napról-napra lopkodva, végre annyira kipusztítják, hogy a legnépesebb fészkealjából is alig marad egy-két hirmondó. Hogy sok kinőtt fogoly is esik az ölyvek prédájául, az minden fogolytenyésztéssel foglalkozó előtt ismeretes tény; mert a fogoly oly bamba jószág, illetve rendkívül félnék állat, hogy egy keringő nagyobb orvmadár láttára nemcsak hogy szárnyon, vagy lábón menekülést nem keres (még ha sűrűs védhely van is a közelben), de sőt inkább bárgyún meglapul helyén, mintha le volna ragadva s szinte megmagyarázhatatlan önmegadással várja be a halálos csapást.

(Vége következik.)

Lakatos Károly.

Feleletek szerkesztőségünkhöz intézett szakkérdésekre.

H. N. Legjobb kalibernek bizonyult a 16-os, 20-as és 28-as. Az utóbbi, ha jól van fúrva, éles lövés és messzehordás tekintetében fölötte áll minden használatos kalibernek. Csakhogy nem szabad a csöveket elvékonyítani, általában az ily kiskaliberű fegyvereket olykép készíteni, hogy csakis gyerekpuskának váljanak be. Ellenkezőleg egészen arra a mintára és arányokban építendő, mint a 16-os fegyverek és a sülyuknak sem szabad egy könnyebb 16-os fegyverétől különbözni, hogy 3 és 3½ gramm löportöltést, sőt hosszabbított patronból négy grammot is rúgás nélkül kiálljanak. — Ami a 12-es kaliberet illeti, ezer között alig akad egy, mely igazi jó lövés tekintetében megfelelné várakozásunknak. Az agyonreklámozott újmódi, cifra nevű acélesövek sem képeznek e tekintetben kivételt. Egyik rosszabbul lő a másiknál és bizony nagy divathóbort kell ahhoz, hogy valaki a pompás, pótolhatatlan damaszt elé helyezze ezeket a mesterségesen feltölt s minden ellenreklámozás dacára is csekély értékű, rossz ölerejű furulyákat

